

Notez aici conversația pe care am avut-o în timpul nopții cu Herimon, cârciumarul. S-a petrecut cu puțin înainte de miezul nopții. Ursa Mare cădea spre apus pe un cer nu întocmai limpede. Focurile dușmane se stingeau încetul cu încetul și gândeam cu toții că atacul era iminent. Fuseseră aprinse sus pe ziduri torțe mari, care luminau pe o distanță de câțiva pași spre câmpie, dând masei tenebrelor un aspect încă și mai amenințător și mai dens. Deslușeam bine profilul vecinului meu, care tocmai făcea cinste proviziilor pe care le adusese într-un sac umflat. Din când în când, îmi oferea câte o bucată pe care o refuzam mulțumindu-i. Dintr-o dată, mi-a dat a înțelege că era dispus să treacă la confidențe.

– Ați scris versuri de dragoste. Așa mi s-a spus.

– Din păcate.

– De ce din păcate?

– Pentru că stihurile astea sunt pricina pentru care mă aflu aici.

– Ah!

N-a cutezat să-mi ceară amănunte. Cunoașterea secretului meu, gândea el fără îndoială, ar fi putut fi primejdioasă pentru el.

– Am scris și eu versuri de dragoste în tinerețe. Versuri pe care le recitam fetelor pe care le iubeam. Dar acum nu mai sunt în stare de așa ceva. Pot să vă întreb de ce?

– Mai ești în stare să iubești? Lucrurile astea merg adesea împreună.

– Credeți? Iată: am să vă mărturisesc ceva. Un lucru care va rămâne între noi. Nu are importanță, nu mai are importanță, pentru că, dacă geții vor ataca, se poate să-mi las pielea pe afurisitul ăsta de zid și atunci nimic nu mai are importanță. E ca și cum n-am fi existat niciodată. Iată: m-am îndrăgostit de o femeie mult mai tânără decât mine. Aș vrea să i-o spun recitându-i versuri, așa cum făceam odinioară, dar le-am uitat pe cele pe care le potriveau când eram tânăr, iar altele noi nu

mă simt în stare să fac. Am aproape cincizeci de ani, sunt însurat, sunt zdravăn și gras, ea e tânără și zveltă. Cum să-i spun dragostea mea fără să devin ridicol? Se pare că sunteți celebru pentru că ați scris o carte cu sfaturi pentru îndrăgostiți. Sunt eu oare demn să vă cer sfatul? Sunt la vârsta când se suferă din dragoste mai mult decât la douăzeci de ani.

Herimon suferea din dragoste. Cine ar fi zis? Nu părea, însă înfățișarea oamenilor nu e adesea decât o falsă aparență. A-i da sfaturi nu era chiar lucrul cel mai ușor, căci în cărțile mele nu mă adresam unor persoane reale, din fața mea, ci unei categorii umane, unei mase de îndrăgostiți fără chip și fără personalitate. A-i spune: du-ți frumoasa la circ sau la teatru și fă cutare gesturi și rostește cutare vorbe n-ar avea nici o noimă pentru că aici ocaziile astea sunt foarte rare, iar Herimon e însurat și nu s-ar putea arăta în public însoțit de o femeie. Nu suntem la Roma. Nimic din tot ce am scris în *Arta iubirii* nu e valabil la Tomis.

– E vorba de o fată tânără sau de o femeie măritată?

– O fată tânără, firește. Asta complică lucrurile, nu e așa?

Se oprise din mestecat și se uita la mine cu ochi triști și lipsiți de speranță.

– Și da și nu. O fată tânără caută în general un bărbat de vârsta ei și se gândește la dragoste, dar și la căsătorie. Dar este și mult mai sensibilă decât o femeie măritată la omagiul dragostei, de oriunde ar veni. Ești fără speranță și totodată în avantaj. E bogată sau săracă?

– Mai curând săracă.

– O vezi des?

– Aproape zi de zi. Cumpără vin de la mine. Locuiește foarte aproape de prăvălia mea, împreună cu bătrâna ei mamă. Tatăl i-a murit cu ani în urmă, a nimerit sub gheață când pescuia.

– E logodită?

– Logodnici are mai mulți. Lumea spune că e cam ușuratică. Înțelegeți cum vine treaba. O face ca să trăiască. E al naibii de cochetă. Îmi aruncă niște priviri care-mi străpung

inima și mă fac să roșesc ca un țângău. La vârsta mea e ceva de-a dreptul prostesc, o recunosc din toată inima. Dar nu cutez niciodată s-o fac să-mi înțeleagă patima. Și apoi, nevastă-mea e mereu prin preajmă, se tot află-n treabă prin prăvălie.

– Fă-i mai întâi un dar, fără să te vadă cumva nevasta dumitale, și dă-i întâlnire scriindu-i un bilet.

– La asta mă gândisem și eu. Dar biletul ăsta ar trebui să fie un poem. Cum să înjghebez eu un poem fără să cad în fleacurile de zi cu zi, din miile de zile toate la fel din care e alcătuită viața mea?

– Înțelegi latina?

– Destul de bine. Am învățat-o de la mateloți.

– Atunci ascultă:

*Sit tibi credibilis sermo consuetaque verba,
Blanda tamen, praesens ut videre loqui.*

– Înțeleg. *Fie ca epistola să-mi fie aidoma glasului, ca și cum, citindu-mă, ea m-ar vedea în fața ei.* Nu e ușor. Viața a ucis orice poezie în mine. Dacă i-aș scrie așa cum vorbesc sau cum gândesc, s-ar speria. Și-ar spune: „Ce brută nesuferită!”

– Nu e vorba totuși de o inocentă, după câte mi-ai spus. Gândurile dumitale n-ar putea s-o sperie, căci e deja deprinsă cu viața. Dar ce vrei de la ea în fond?

– Un pic de dragoste. Am nevoie de dragoste, ca să uit de bătrânețea care se apropie, de înfățișarea mea, de prezentul și de trecutul meu, de stupizenia acestei vieți pe care singur mi-am clădit-o, zi după zi. Ca să uit, am nevoie de dragoste. Este ultimul lucru pe care-l cer de la zei înainte de a crăpa. Le cer prea mult?

Ar fi trebuit să-i răspund: „Da, bietul meu prieten, e prea mult. Această dragoste atât de curată, sau acest simulacru de dragoste pe care-l dorești din tot sufletul, *ca să uiți de toate*, nu există, nu este posibilă. Alinarea dumitale ar fi completă și, nu trebuie să uiți niciodată, viața nu se sfârșește printre lauri și trandafiri. Mă mulțumesc eu însumi cu Artemis, în momentele

în care și eu râvnesc să dau totul uitării. Și e tare trist.” Dar cum să-i spun asemenea lucruri, mai cu seamă în noaptea asta care putea fi cea de pe urmă, și pentru el și pentru mine? I-am răspuns:

– Nu, nu ceri prea mult. E vorba doar de a te face înțeles. Aș putea să-ți dau poate vreo idee în privința asta, aș putea să te ajut să scrii scrisoarea aceea.

– Dar nu îndrăznesc... E prea mare cinste pentru mine. Sunteți un poet de la Roma, eu nu-s decât un simplu crâșmar...

– Ești om. Și suntem de aceeași vârstă. Te înțeleg, atât pe dumneata cât și necazul dumitale.

A cotrobăit prin sac și mi-a oferit un măr. Era un fruct minunat, mare și lucios în lumina făcliilor, ca o mică lună roșiatică. Un măr primăvara nu e ceva obișnuit. Era poate ultimul rămas în pod și ar fi trebuit să aștepte luni de zile până ce avea să culeagă altele în grădină. L-am primit. Avea gustul tinereții.

– Îmi veți face într-o zi cinstea de a veni la mine. Veți fi întotdeauna binevenit. Și dacă treceți cu puțin înainte de prânz, o veți putea vedea. Așa vă va veni mai ușor să-i... scrieți. Cum să vă mulțumesc? A! Uitam ce mai important. Ea nu înțelege latina. Iar greaca abia o vorbește. Maică-sa e getă.

– O să-i scriem în getă, Herimon.

M-a privit uluit cu ochii lui mici scânteietori și increduli; chipul lui rotund, care mi se păruse netot și trufaș cu câteva ceasuri în urmă, părea acum chipul unui copil care ascultă o făgăduială ispititoare și cu neputință de ținut.

* * *

De multă vreme Fabia nu se mai ocupă de mine. Dacă propria mea soție începe să se obișnuiască de acum cu surghiunul meu și poate și cu ideea unei despărțiri definitive, ce să mai cred de ceilalți, de toți acei prieteni care veneau să mă vadă ca să petreacă în casa mea clipe plăcute, între versurile pe care le recitam și o masă bună? Sunt prea departe de ei pentru ca soarta mea să nu le fi devenit, încetul cu încetul, indiferentă.